

Almanach

För Året
Efter vår Frälsares Christi Födelse,
1750.

Til Göteborgs Horizont,

Eller 57 grad. 42 min. Pole-högd, och 24 tiidz min.
Meridian-stiftnad Wester om Upsala Observator.

Utgifven

Efter Hans Kongl. Maj:ts nädigste stadgande
Af Theß Wetenskaps Academie.

Månen:s Förmörfelss: figurer.

Den 8 Junii
och
Den 2 Dec.

Exemplaret säljes häftat och flurit för 2. öre S:mt.

Stockholm, tryckt af PET. J. NYSTRÖM.

Beskrifning om Jord-Pårons Plantering, Nytt och Bruk.

At genom (Potatoes) Jord-Pårons plantering ej allenaft winnes en säker utväg emot hungers nöd i hårda år, utan och styka för Landtbruket i alla tider, dervni har man blifvit öfvertygad både på åtskilliga Utländska orter, som och här i Riket. Wore derföre högelnigen til önskande, at den blefwe allmän, och at hvar en Landtman, finnandes hueu angelägen den är, skulle idka den samma.

Ett til Jord-Pårons plantering årnadt land, bör hålst vara högländt, och emot Söder belägit, dock kunna sidländt marct, märror och myror dertil brukas, sedan vatnet blifvit genom dikande afledt. De wåra i all slags jordmån som är lös, allenaft den ej är för fet och har för stark lera utan sandblanning. Sandlig, lös klapper- eller grusaktig jord är och ganska hänslig.

At landet ganimalt i linda lagt tråde bör man om hösten väl upplöja det, och rensa med harf-

harfwen från alt ogräs. Om våren få snart tielen är ur jorden, bör torfwen sönderhackas, och kan det å nyö med plog uppköras, åminstone et qvarter diupt, eller ock upfkastas med spada et godt spadetag diupt, och behöfves mycket litet at göda et sådant land.

Men om planteringen tilårnas i nytt tråde bör (sedan det blifvit på berörde fått upplögt) gödslen derpå utföras och start med en grepa eller skäfvel jämt och tunt utspridas sedan nedföras, och landet med en harf öfverfaras, så at jorden blir helt lös och redig.

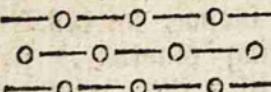
Utom wålbrunnen dynga af Får, Kor och Hästar äro och stick- eller spåndynga, strö under Hästar, ruten halm, m. m. härtil tienlige. Utökade märror eller myror behöfwa icke vidare gödas, än at mullen blandas med stick-dyngor eller sönderhackade qvistar af trån, i synnerhet af Gran.

När frostnätter ej mehr äro at befara, bör planteringen företagas.

Landet föres då å nyo med en Plog eller Trå-
stock, wid paß s a 6 tums diupa färar och en
half alns römm emellan hwardera. Efter den
som så plöser färorna, följer en annan som et
steg ifrån hvarat annat lägger Jord. Påronen uti
faran, som Plogen nys öpnat. Derefter går
den 3:die personen, som med en harcka krasse
igen faran, och derigenom betäcker de nedlagde
Jord. Påronen. Åro Jord. Påronen icke större
än en wallnöt eller et duftwo. ägg, nedlägges de
hela; annars skaras de i stycken efter storleken,
(dock noga aktandas at man ej skadar de berpå be-
fintelige märken eller ögon) men då de åro helt
små som hasselnötter, kunna väl 2 eller 3 af dem
läggas tillsammans.

Denna planteringssätt är ibland de mäst brukeli-
ge och aldratienligast för Allmogen, och dem,
som wilja plantera större stycken af land.

Annars är dock brukeligt, at, sedan jorden
på ofwanbestrefne sätt är tilredd, delar man
först landet med et snöre, efter längden och
bredden i wiwa qvarter och sängar. Sedan af-
delar man hvar säng med et snöre uti 3:ne lika
delar, och med harkestafs. andgn drages efter
snö.

Snöret en något diup rand eller linea: Derefter
läggas Jord. Påronen til plantering uti förband
eller trekant således wid paß
en half aln emellan hwardera.

Sedan upgrävnes gångarna en half aln diupa
och ofwan så breda, hvilken jord fastas up på
Sångarne å omse sidor ofwan uppå de nedlagde
Jord. Påron; Sidst jämna den på sängen up-
fastade jorden med en harcka.

Efter detta fått kan et litet hushåld förses med
tilräckliga Jord. Påron på et stycke land af alle-
mäst 20 eller 30 alnar i fyrlant.

Wide dessa planteringssätt bör noga i akt tagas,
at hertil ingen mark utses, hvareft Millwader
hafva deras tilhåll. Samt at Jord. Påronen
ej böra planteras på samma ställe mer än 2 år
å slag, eller högst 3 år, i fall jorden är myc-
ket bördig.

Sedan skola sängarna hållas rena för ogräs,
till des Jord. Påronen fått så stort gräs, at de
af sig siflwo kunna underkufra ogräset. Niens-
nin,

ningen sker anfingen med händerna, eller när telningarna upprörts till et qvarter med et kuspjärn eller spada, då den löscifne jorden bör läggas omkring plantan, så at deraf ej synes mehr än til 2 eller 3 tum öfver jorden.

Man kan väl redan i slutet af Augusti månad begynna taga up af dessa rötter til försbehof, men rätta inbärgningen bör ske om hösten innan frost infaller, då med en tråg-gaffel, gjord med 3:ne taggar, lik eu dyngegrep, hela klasan af Jord-Påronen med den vidhängande mullen uppkastas. Der utur pläckas Jord-Påronen, afförses, och läggas på et med halm besprödt golf at torcas. Sedan kan man utleka de smäcksta, til plantering för följande året, men de större förvaras til hushålls bruk i källare eller andra rumm, der de ej af frost eller värma ska skada.

Det kan ock ske uti jordgropar, som äro så diupa, at tiålen ei hinner til Jord-Påronen, och med halm innantil, som grantis öfwanpå täckte, sammål med den uppkastade jorden något upphögde, på det vatn må afdöpa.

Jord-Påronen äro nyttige, at kokade och fälade, åtas med något fett eller salt. Vil man

man åta dem stekta måste de förrst litet kokas, och sedan spadet är afflagit lemnas uti grytan öfwer lindrig eld, til des de torcas, sedan stekas de på Hallster.

Til Brödbakning äro de särdeles tiensige. Man kokar dem, til des det lähnade staket kan aftsagas, sedan stekas de väl sönder uti et bakestråg, at de blifwa som et mos utan klimpas. Dertil lägges en fjärdedel, eller så mycket som i deras fast med liten tilsats af vatn sig läter inkuada af Råg- eller Korn-midl, ja ock af hwad slags kli, ty ju gröfse midlet är, ju mörare och bättre blir brödet; vidare tilsättes fast, och förfares, som med annan bakning.

Utas hälften hafre-midl, och hälften Jord-påron kan på detta sättet ock et smakeligare bröd tillagas än af hafra allena.

Af Jord-Påronen kan ock brännas godt brånnewin, hälst med någon tilsats af rågg vid inmästningen, allengast i nektages at de måste kokade väl sönderstekas, och inmåskas med hett vatn. Dranken härav är tiensig föda för Swins-Creatur.

Av de stora Jord - Päronen kan et gense
Hvitt möl tilredes, om man väl tröditar och
Klar, sedan röver dem på dessen ekofede,
och giuter kalt vatn på dem, samt läter dem
så deruti en dag, sedan håller det af och
är fristt vatten derpå. Man förför med nytt
vattns emsande, til des den lilla färgen är
aldeles utdraget, och vatnet ej färgas, då
det åshålls fakta; mösan på hollnen upptages,
hänges i en duk, at vatnet väl får afflöe, sedan
utbredes hen på et bord i varmt rum, eller i
solnen, och anteligen sättes eller males til möl.
Detta möl fördrar mindre tilsas af rågmidl vid
kokningen, än på det föremindrada fältet.

På samma sätt tilredes och Stärkelse och
Puder.

Jord - Päronen är och tienlige att soka i sop-
por, på fett, fett, m. m.

De brukas till föda för Drar och Kor, då de
sonderhakas rå och blandas med hackelse. Kre-
ne gispa mer nödlef, än efter något annat so-
der, och midleten inehr smide.

Offres åt Drar bland hō Jord - Päron, si-
gödas de på kert tid. Ewin kunnen och här-
med

med gödas, om Denna Jordfrucht fört lokas;
blandas med kli, glöres til deg, och utspädas
med skilar. Et kråg deraf morgen och aston
giöre dem snart feta, och åstadkommer et sundt
och välsmakande fläse.

Håraf kan nu hvor och en om Föderneskans-
dets och sitt egit bästa ömsint lätteligen intaga,
hura angelägit det är at snart företaga och fram-
gent underhålla denna plantering, som gisver
så mångfaldig nyttja, födrar så drågelig mossa,
och förmear slg gemenligen 20, til 50 salt och
derutkörver. Hvar och en välsinnad bör så mycket
mehr uppmuntras dertil, som Höga Ösverheten
i näder fogat den anstalt, at gode Jord - Päron
dels redan blifvit, dels hådanester warda in-
försesne ifrån utrikes orter til första
utplanteringen.

